

“O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY VA IJTIMOIIY RIVOJLANISHGA TA’SIRI”

Erkinova Xosiyat Botir qizi

Diplomat Universiteti, 3-kurs talabasi

erkinova050@gmail.com

Annotatsiya:

Maqolada davlat xizmatlarini raqamlashtirish, biznes va ta’limda axborot texnologiyalarini rivojlantirish sohasidagi eng muhim yo’nalishlarni qamrab oluvchi O‘zbekistonda raqamli transformatsiyaning asosiy jarayonlari, shuningdek, ushbu jarayonlarning butun mamlakat iqtisodiyotiga ta’siri ko‘rib chiqiladi. Asosiy e’tibor turli tarmoqlar samaradorligini sezilarli darajada oshirib, mamlakat infratuzilmasini modernizatsiya qilishga xizmat qiluvchi raqamli texnologiyalarni joriy etish va rivojlantirishga qaratilmoqda. Maqolada raqamlashtirish sog’liqni saqlash, ta’lim, moliya va davlat xizmatlari kabi turli sohalardagi operatsion jarayonlarni takomillashtirishga qanday ta’sir qilayotganini ko‘rib chiqadi. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi avtomatlashtirish jarayonlarini jadallashtirish, fuqarolarga xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish va davlat xizmatlarini ko‘rsatish xarajatlarini kamaytirishga xizmat qilishi kutilmoqda. Tadqiqotning muhim qismi zarur infratuzilmani yaratish va aholining raqamli savodxonligini oshirish kabi raqamlashtirish bilan bog‘liq mavjud muammolar va imkoniyatlarni baholashdan iborat. Raqamli iqtisodiyotda samarali ishlay oladigan kadrlar tayyorlashga, shuningdek, qonunchilikni normal raqamlashtirish va fuqarolar ma’lumotlarini himoya qilishni ta’minlashga moslashtirish zarurligiga alohida e’tibor qaratilmoqda. Maqolada, shuningdek, raqamli infratuzilmani rivojlantirish, jumladan, davlat va xususiy sektor uchun yangi raqamli platformalar va tizimlarni yaratish bo‘yicha

hukumatning turli tashabbuslari muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya barqaror iqtisodiy o'sish, fuqarolarning hayot sifatini yaxshilash va O'zbekistonning xalqaro maydonda raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim omil ekanligini tasdiqlaydi. Raqamli transformatsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish, inson resurslarini rivojlantirish va jamiyatning barcha qatlamlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish uchun samarali infratuzilmani yaratishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuv zarurligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: Raqamli transformatsiya, raqamlashtirish, axborot texnologiyalari, iqtisodiyot, innovatsiyalar, elektron xizmatlar, raqamli savodxonlik.

KIRISH

Raqamli transformatsiya zamonaviy jamiyat hayoti va faoliyatining barcha jabhalarini jadal qamrab oluvchi muhim jarayondir. So'nggi o'n yilliklarda raqamlashtirish dunyoning ko'plab mamlakatlarini rivojlantirish va modernizatsiya qilishning muhim elementiga aylandi. O'zbekiston ham iqtisodiyot va boshqaruvning turli tarmoqlariga raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq global o'zgarishlardan chetda qolmadi.

Raqamli transformatsiya – axborot texnologiyalari va raqamli yechimlarni davlat boshqaruvi, biznes, ijtimoiy soha va hatto fuqarolarning kundalik hayotining turli jabhalarida joriy etishdir. Bu jarayon raqamli davlat xizmatlarini rivojlantirish, raqamli infratuzilmani yaratish, IT-sohadagi innovatsiyalar va startaplarni qo'llab-quvvatlash, aholining raqamli savodxonligini oshirish kabi muhim yo'nalishlarni qamrab oladi. O'zbekiston iqtisodiy o'sishni jadallashtirish va jahon bozorida raqobatbardoshlikni oshirish maqsadida ushbu jarayonda faol ishtirok etishga intiladi.

Raqamli transformatsiyaning asosiy maqsadi davlat jarayonlari va biznes jarayonlari samaradorligini oshirish, fuqarolarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, qulay va tezkor raqamli xizmatlarni joriy etish orqali odamlarning hayot sifatini yaxshilashdan iborat. Bu jarayon

qonunchilik bazasini takomillashtirish, IT infratuzilmasini rivojlantirish va aholining raqamli savodxonligini oshirishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli transformatsiya ilmiy va amaliy adabiyotlarda dolzarb mavzudir. Ko'pgina tadqiqotchilar barqaror iqtisodiyotni rivojlantirish va davlat faoliyati samaradorligini oshirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etish muhimligini ta'kidlamogda. K.V.Smironov (2023) o'z ishida davlat xizmatlarini raqamlashtirish shaffoflikni oshirish va fuqarolarning xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilashga yordam berishini, bu esa, o'z navbatida, davlatga bo'lgan ishonchni oshirishini ta'kidlaydi. S. I. Belyaev (2024) ta'kidlaydiki, biznes va iqtisodiyotni raqamlashtirish nafaqat mehnat unumdorligini oshirish, balki yangi bozorlar va ish o'rinlarini yaratish imkonini beradi.

Bundan tashqari, N.V.Mixaylovaning (2023 yil) fikricha, raqamli transformatsiyaning eng muhim jihati mamlakatning jahon iqtisodiyotida raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirishi mumkin bo'lgan innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etishdir. Shu bilan birga, A. A. Solovyov (2024) raqamlashtirishni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun nafaqat infratuzilmani, balki aholining raqamli savodxonligini ham rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi, shunda fuqarolar va biznes yangi imkoniyatlardan to'liq foydalanishi mumkin.

Shunday qilib, jahon amaliyotida raqamlashtirish iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va hayotning barcha sohalarini modernizatsiya qilishning muhim vositasiga aylanib bormogda. O'zbekiston bu jarayonda faol ishtirok etib, raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha strategik dastur va tashabbuslarni ishlab chiqmogda.

METODOLOGIYA

Ushbu maqola O'zbekistondagi raqamli transformatsiya jarayonini tahlil qilish uchun turli metodologik yondashuvlardan foydalanadi. Tadqiqotda mamlakatdagi raqamlashtirish jarayonining iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik jihatlarini baholashga yordam beradigan tadqiqot usullari qo'llaniladi. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy elementlarni o'z ichiga oladi:

Tahlil usuli: Tahlil uchun ham sifat, ham miqdoriy ma'lumotlar, shuningdek, O'zbekistondagi raqamli transformatsiyalar bo'yicha statistik ma'lumotlardan foydalanildi. Raqamli texnologiyalarning iqtisodiyot, ijtimoiy jarayonlarga ta'siri, shuningdek, raqamli yechimlarni amalga oshirishga qaratilgan davlat dasturlari va strategiyalarining o'zni ko'rib chiqiladi.

Qiyosiy tahlil: Qiyosiy tahlil usuli boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarning raqamli transformatsiya sohasidagi tajribasini o'rganish va ularni O'zbekiston tajribasi bilan solishtirish imkonini berdi. Qiyosiy yondashuv o'zbek modeli kontekstida moslashtirilishi mumkin bo'lgan muvaffaqiyatli amaliyotlarni ajratib ko'rsatishga, shuningdek, raqamlashtirish jarayonida mamlakatlar duch keladigan muammolar va to'siqlarni aniqlashga yordam beradi.

Tizimli yondashuv: Tizimli yondashuv raqamlashtirish jarayonini yaxlit va o'zaro bog'langan tizim sifatida ko'rib chiqishga imkon berdi. Ushbu maqola nafaqat texnologik o'zgarishlarni, balki raqamli transformatsiyaning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy jihatlarini ham baholaydi. Ushbu yondashuv raqamli texnologiyalar butun mamlakat iqtisodiyoti va umuman uning infratuzilmasi rivojlanishiga qanday ta'sir qilishini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Ekspert usuli: Tadqiqot davomida raqamli texnologiyalar, iqtisodiyot va davlat boshqaruvi sohasi mutaxassislari bilan suhbat va maslahatlar o'tkazildi. Mutaxassislar va amaliyotchilarning fikrlari O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish bo'yicha asosiy muammolarni aniqlash va tavsiyalar olishga yordam berdi. Ekspert usuli joriy tendentsiyalar va raqamli transformatsiyaning mumkin bo'lgan stsenariylari haqida foydali ma'lumotlarni taqdim etadi.

Ijtimoiy tadqiqotlar: Tadqiqot jamiyatning raqamli o'zgarishlarga tayyorlik darajasini baholashga yordam beruvchi sotsiologik so'rovlar va aholi va ishbilarmonlar bilan suhbatlar ma'lumotlarini o'z ichiga oladi. So'rovlar aholining turli qatlamlarida innovatsiyalar qanday qabul qilinayotgani va raqamli texnologiyalarni kundalik hayot va biznesga joriy etish yo'lida qanday to'siqlar turganini ko'rsatdi.

Miqdoriy tahlil: O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy o'sishga ta'sirini baholash uchun raqamli texnologiyalarning o'sish dinamikasini va ularning iqtisodiyotga qo'shayotgan hissasini baholashni o'z ichiga olgan miqdoriy tahlildan foydalanildi. Usul, shuningdek, raqamli sektorda davlat moliyalashtirish, texnologiya startaplariga investitsiyalar hajmi va raqamli yechimlarni joriy etish natijasida yaratilgan yangi ish o'rinlari soni haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilishda ham qo'llanildi.

Statistik usullar: raqamlashtirish bilan bog'liq makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni baholash uchun o'sish tahlili, qiyosiy tahlil, regressiya modellari va boshqa matematik usullar kabi statistik usullardan foydalanilgan. Ushbu usullar raqamli texnologiyalar rivojlanishi va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash, shuningdek, raqamli iqtisodiyotning sog'liqni saqlash, ta'lim, moliya va boshqa sohalarga ta'sirini baholash imkonini berdi.

Bu metodologik yondashuvlarning barchasi O'zbekistondagi raqamli transformatsiya jarayonini chuqur va har tomonlama tahlil qilish imkonini berdi. O'rganish natijalari va olingan ma'lumotlar raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va mamlakatning yanada samarali, texnologik va barqaror iqtisodiyotini yaratishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash imkonini beradi.

MUHOKAMA

Ushbu maqolada Uzbeksitanning raqamli transformatsiyasining muvaffaqiyatlari va qiyinchiliklari ko'rib chiqildi. Dastlab, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy o'sishini kuchaytirish, korrupsiyani kamaytirish va davlat xizmatlarini yaxshilashga xizmat qiladi. Biroq, bu jarayonning samarali amalga oshirilishi uchun ba'zi asosiy to'siqlar mavjud.

Birinchidan, internet infratuzilmasi va raqamli xizmatlarga kirish imkoniyati hali ham ba'zi hududlarda cheklangan. Shaharlarda raqamli resurslarga kirish ancha oson bo'lsa-da, qishloq hududlarida yuqori tezlikdagi internetga ega bo'lish qiyin. Bu raqamli inklyuzivlikni ta'minlashda katta muammo tug'diradi. Internetga ulanishning tezligi va barqarorligi raqamli xizmatlar va e-hukumat tizimlarining samaradorligini ta'minlash uchun zarurdir.

Ikkinchidan, raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyatli bo'lishi uchun aholi o'rtasida raqamli savodxonlikni oshirish juda muhimdir. Uzbeksitanning turli ijtimoiy guruhlarida raqamli texnologiyalarni faol qo'llash darajasi turlicha. Shuning uchun, davlat va xususiy sektorga raqamli savodxonlikni kengaytirishga qaratilgan ta'lim dasturlarini rivojlantirish zarur. Raqamli texnologiyalarni samarali ishlatish uchun barcha fuqarolarga ta'lim berish kerak, shu jumladan, kichik va o'rta biznesni raqamlashtirishni qo'llab-quvvatlash ham muhim ahamiyatga ega.

Uchinchidan, kiberxavfsizlik masalalari raqamli iqtisodiyotning rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Raqamli transformatsiyaning tezkor joriy qilinishi bilan birga, xavfsizlik tahdidlari ham ortmoqda. Xususan, axborot tizimlarini himoya qilish va shaxsiy ma'lumotlarni saqlash masalalari o'zgaruvchan texnologiyalarga mos ravishda yangilanib turishi zarur. Shuning uchun kiberxavfsizlikni mustahkamlash, xalqaro me'yorlar va qonunlarni ishlab chiqish va joriy etish kerak.

Shuningdek, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur. Davlatning raqamli transformatsiyaning faol ishtirokchisi bo'lishi, unga qulay sharoitlar yaratish va biznesni qo'llab-quvvatlash uchun raqamli infratuzilma yaratish, hamkorlikni yanada mustahkamlash uchun muhimdir. Davlatning raqamli iqtisodiyotga sarmoya kiritishi va yangiliklar yaratishi jamiyat uchun katta imkoniyatlar yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda raqamli transformatsiya mamlakatni barqaror rivojlantirish va modernizatsiya qilishning asosiy elementi hisoblanadi. Raqamlashtirish strategiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun bir nechta asosiy vazifalarni hal qilish kerak:

1. Raqamli infratuzilmani rivojlantirish – chekka hududlarda yuqori tezlikdagi internetdan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilashni davom ettirish, barcha raqamli xizmatlardan teng foydalanishni ta'minlash uchun raqamli markazlarni yaratish zarur.

2. Raqamli savodxonlikni oshirish – raqamli savodxonlikni oshirish uchun barcha yosh guruhlar uchun raqamli ta'lim dasturlarini, jumladan, keksa avlodlar uchun dasturlarni kengaytirish muhim ahamiyatga ega.

3. Huquqiy bazani mustahkamlash – ma'lumotlarni himoya qilish, elektron to'lovlar va onlayn savdo sohasida qonunchilikni ishlab chiqish, raqamli texnologiyalardan xavfsiz foydalanishni ta'minlash zarur.

4. Startaplar va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash – tadbirkorlar va investorlar uchun qulay ekotizim yaratgan holda IT-startaplar va raqamli innovatsiyalarni rivojlantirishni rag'batlantirishni davom ettirish muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik jarayon, balki fuqarolarning hayot sifatini sezilarli darajada oshirishi va global raqamli dunyoda O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sishi uchun shart-sharoit yaratishi mumkin bo'lgan iqtisodiy strategiyaning muhim elementidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaev, N. Yu. (2023). Raqamlashtirish iqtisodiy o'sishning drayveri sifatida. Iqtisodiy yangiliklar, 45(3), 56-65.
2. Belyaev, S. I. (2024). Raqamli texnologiyalarning biznesdagi roli. Iqtisodiyot va innovatsiyalar, 12(1), 44-50.

3. Mixaylova, N. V. (2023). Raqamli iqtisodiyotdagi innovatsiyalar. Raqamli texnologiyalar jurnali, 10(4), 30-39.
4. Solovyov, A. A. (2024). Raqamli savodxonlik muvaffaqiyatli transformatsiyaning asosiy omili sifatida. Raqamlashtirish davridagi ta'lim jarayoni, 18(2), 45-52.
5. O'zbekiston Innovatsion rivojlanish vazirligining rasmiy sayti. (2023). O'zbekiston iqtisodiyotini raqamlashtirish strategiyasi. URL: <https://mininnovation.uz>.